

Νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο κράτους πρόνοιας και οικονομική κρίση

Μπούτσιου Στ¹, Σαράφης Π².

¹Τεχνολόγος Ιατρικών Εργαστηρίων, Γενικό Νοσοκομείο Κατερίνης, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΔΜΥ

²Καθηγητής Εφ. Τμήματος Νοσηλευτικής, ΤΕΙ Λαμίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής και έχει συρρικνώσει τα κράτη πρόνοιας στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Το κράτος πρόνοιας, ένα οικοδόμημα που αποτελεί πυλώνα και διαρκή στόχο της ελληνικής ιδεολογίας και κουλτούρας, φαίνεται να δέχεται ισχυρούς τριγμούς που απειλούν την κοινωνική συνοχή της ελληνικής κοινωνίας. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της ασκούμενης κοινωνικής πολιτικής και των διαφόρων μοντέλων κρατών πρόνοιας, δίνοντας έμφαση στο Νότιο μοντέλο κράτους πρόνοιας. Επιπρόσθετα παρουσιάζονται παροχές του κοινωνικού κράτους όπως το συνταξιοδοτικό και το ασφαλιστικό σύστημα και ο βαθμός συμβολής τους στην οικονομική κρίση που βιώνει τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα.

Λέξεις-κλειδιά: κράτος πρόνοιας, κοινωνική πολιτική, νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο, οικονομική κρίση

INTERSCIENTIFIC HEALTH CARE

Southern european model welfare state and economic crisis

Mpoutsiou St¹, Sarafis P².

¹Medical Laboratories Technologist, General Hospital of Katerini, Msc student DMY

²Lecturer. Nurse school, TEI of Lamia

ABSTRACT

The current economic crisis has affected the exercise of social policy and has shrunk welfare states in southern Europe. The welfare state, a structure that is a pillar and constant goal of Greek ideology and culture seems to accept strong tremors that threaten the social cohesion of Greek society. This literature review presents the characteristics of the applied social policy and the different models of welfare states, focusing on South model welfare state. Additionally presented benefits of the welfare state such as pension and insurance system and the degree of their contribution to the economic crisis in Greece in recent years.

Keywords: welfare state, social policy, southern European model, economic crisis

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι σφοδρές ανακατατάξεις που βιώνουν τα τελευταία χρόνια οι κοινωνίες των κρατών του Ευρωπαϊκού Νότου και η επέκταση των αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης σε κάθε συνιστώσα της καθημερινότητας των πολιτών, έχουν επιφέρει ρήξη στη διαλεκτική σχέση μεταξύ κράτους και κοινωνίας. (Χάραρης, 2012)

Η κρίση συρρικνώνει το κοινωνικό κράτος με τον περιορισμό των κοινωνικών δαπανών για δωρεάν υγειονομική περίθαλψη και εκπαίδευση, για οικογενειακά και αναπηρικά επιδόματα, για κοινωνική ασφάλιση και καταπολέμηση της φτώχειας. (Μπαμπανάσης, 2012) Στην υπονόμευση του κοινωνικού κράτους συμβάλλει και η

παγκοσμιοποίηση, η οποία με την απελευθέρωση των αγορών και την επικράτηση των πολυεθνικών εταιριών επιβάλλει ίσους όρους ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Αναπτυγμένες χώρες, όπως ΗΠΑ και Ιαπωνία και αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες χώρες, όπως Κίνα και Ινδία είναι πιο ανταγωνιστικές διότι δεν έχουν καθολικό θεσμικό κράτος και μεγάλες κοινωνικές δαπάνες, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην ανταγωνιστικότητα και αποτελεσματικότητα, παραμερίζοντας την κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη. (Μπαμπανάσης, 2012) Αντίθετα, πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ένα καθολικό, θεσμικό κοινωνικό κράτος, ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του 20ου αιώνα. Το ευρωπαϊκό μοντέλο επιδιώκει συνδυασμό της

ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας με την κοινωνική ευαισθησία, αλληλεγγύη και δικαιοσύνη. (Μπαμπανάσης, 2012)

Ο όρος «κοινωνικό κράτος» εισήχθη στο πολιτικό λεξιλόγιο στη διάρκεια και αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Οι κοινωνικές υπηρεσίες και η κοινωνική νομοθεσία αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της σύγχρονης κοινωνικής ζωής. Η δημόσια ευθύνη στους τομείς υγείας, παιδείας, ασφάλισης, κατοικίας κ.λπ αναπτύχθηκε έντονα σε κάθε χώρα του καπιταλιστικού κόσμου. (Βερναδάκης, 2009) Στην πραγματικότητα, κράτος πρόνοιας είναι το πολιτικό αποτέλεσμα του μεταπολεμικού συμβιβασμού μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας στις χώρες της Ευρώπης. (Βερναδάκης, 2009) Ο συμβιβασμός είχε δύο όψεις: από τη μια αποδοχή εκ μέρους των δυνάμεων της εργασίας της λειτουργίας των θεσμών της ελεύθερης αγοράς και του οικονομικού ανταγωνισμού (του καπιταλιστικού συστήματος), από την άλλη την αποδοχή εκ μέρους του κεφαλαίου βασικών κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων των κυριαρχούμενων τάξεων. (Βερναδάκης, 2009) Η κλασική θεωρία του κράτους και της κοινωνικής διοίκησης θεωρεί πως ο σκοπός του κοινωνικού κράτους έγκειται στη βελτίωση της καθημερινής ευημερίας των ανθρώπων και στην επιβολή εξισοροπιστικών κοινωνικών συνθηκών στο σύστημα της καπιταλιστικής αγοράς. (Βερναδάκης, 2009)

Στην παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση θα αναφερθεί ο ορισμός της κοινωνικής πολιτικής, του κράτους πρόνοιας, η ιστορική του αναδρομή και τα μοντέλα του κράτους πρόνοιας. Θα περιγραφεί το νότιο μοντέλο στο οποίο ανήκει η Ελλάδα, δίνοντας έμφαση στα κοινά θεσμικά χαρακτηριστικά των χωρών του Νότου και θα διερευνηθεί κατά πόσο το κράτος πρόνοιας στην Ελλάδα συνέβαλε στην οικονομική κρίση της τελευταίας τριετίας, καθώς η κατακόρυφη άνοδος της δαπάνης για κοινωνική προστασία μέχρι το 2009, συνέβαλε και αυτή στον δημοσιονομικό εκτροχιασμό της χώρας (διαγράμματα 1-2). (Ματσαγκάνης, 2011)

ΟΡΙΣΜΟΙ

Κοινωνική πολιτική

Η αύξηση του αριθμού των ανέργων, των κοινωνικά αποκλεισμένων, των φτωχών και των «εργαζόμενων φτωχών» καθιστά αναγκαία όσο ποτέ άλλοτε την ύπαρξη κοινωνικής πολιτικής. Η δωρεάν παιδεία, η δωρεάν υγεία, η στεγαστική πολιτική κ.λπ. αποτελούν ένδειξη ότι το κράτος ενδιαφέρεται για την κοινωνία και ειδικότερα για τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα, ότι υπάρχει κοινωνικό κράτος και ότι η ευημερία του κοινωνικού συνόλου προάγεται. (Δίκαιος & Χλέτσος, 1999) Η χρήση του όρου «κοινωνική πολιτική» αναφέρεται στην ύπαρξη ενός πλέγματος ή συνόλου δραστηριοτήτων που ως αντικείμενο έχουν τις κάθε μορφής υπηρεσίες, παροχές και επιδοτήσεις προς το κοινωνικό σύνολο. (Λιαρόπουλος, 2007). Η κοινωνική πολιτική είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας, που εξελίσσεται σε συνάρτηση και σε στενότερη σχέση με τα άλλα κοινωνικά πεδία. (Titmuss, 1974) Η κοινωνική πολιτική έχει τέσσερις κατευθύνσεις

δράσης, την περιγραφή των κοινωνικών συνθηκών και προγραμμάτων, την ανάλυση και εξήγηση των αιτιακών παραγόντων που επηρεάζουν τις κοινωνικές συνθήκες και παροχές, τη διατύπωση μιας θεωρητικής βάσης για παρέμβαση και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μέτρων και την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας με εφαρμοσμένες πολιτικές. (Midgley, 1997)

Μοντέλα Κοινωνικής Πολιτικής

Μία στρατηγική τυποποίησης των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας είναι η κατασκευή «τυπολογιών» ή «μοντέλων» σε μια προσπάθεια περιγραφής και συστηματοποίησης των γεγονότων και των κοινωνικών τάσεων. Ο (Titmuss, 1974) με κριτήριο τη σχέση ισχύος ανάμεσα στην αγορά και τις κρατικές προνοιακές πολιτικές κατέταξε τα μοντέλα κοινωνικής πολιτικής σε τρεις κατηγορίες:

α) «υπολειματικά», όπου οι ανάγκες καλύπτονται από τον μηχανισμό της αγοράς και την οικογένεια, ενώ το κράτος δρα επικουρικά με την κοινωνική ασφάλιση π.χ. ΗΠΑ

β) «βιομηχανικά», όπου οι ανάγκες καλύπτονται με βάση την παραγωγικότητα, τα προσόντα και την επίδοση στην εργασία, ενώ η κοινωνική ασφάλιση δρα συμπληρωματικά π.χ. Μ.Βρετανία

γ) «θεσμικά ή αναδιανεμητικά», όπου κύριος στόχος της κοινωνικής πολιτικής τίθεται η καθολική κάλυψη των αναγκών εκτός μηχανισμών αγοράς π.χ. Σκανδιναβικές χώρες

Οι (Furniss & Tilton, 1977), με κριτήριο κατάταξης τον διαφορετικό βαθμό παρεμβατικότητας του μηχανισμού αγοράς διέκριναν τα παρακάτω μοντέλα:

α) «θετικό κράτος», στο οποίο η κρατική παρέμβαση περιορίζεται σε δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας

β) «κοινωνικής ασφάλειας», όπου οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες διακρίνονται με σαφήνεια

γ) «κοινωνικό κράτος πρόνοιας», που στοχεύει στην επίτευξη κοινωνικής ισότητας μέσω κοινωνικών πολιτικών που επικεντρώνονται σε κοινωνικούς παρά οικονομικούς στόχους.

Η πιο πρόσφατη ταξινόμηση υποστηρίζει ότι είναι δυνατή η κατανόηση των αναδιανεμητικών συνεπειών των διαφόρων τύπων καθεστώτων πρόνοιας, σε αναπτυγμένες οικονομίες ελεύθερης αγοράς, με την εξέταση ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών. Έτσι υπάρχουν καθεστώτα πρόνοιας «φιλελεύθερα», «συντηρητικά», «μη-δεξιάς ηγεμονίας» και ριζοσπαστικά. (Castles & Michell, 1990)

Κράτος πρόνοιας

Το κράτος πρόνοιας είναι ο καθολικός τύπος οργάνωσης όλων των σύγχρονων βιομηχανικών χωρών και περιγράφει τη θεσμική οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών. (Κατρούγκαλος, 2004) Ο όρος κράτος πρόνοιας αναφέρεται στην περίοδο εξέλιξης του αστικού κράτους, που χαρακτηρίζεται από τη διεύρυνση της κοινωνικής του λειτουργίας και την έντονη αναπαραγωγική δράση στη σφαίρα της κοινωνικής αναπαραγωγής. (Στασινοπούλου, 1997) Μία άλλη θεώρηση του κράτους πρόνοιας, προκύπτει από το διπολικό σχήμα, ανθρωπιστικές αξίες και οικονομική αποτελεσματικότητα, πρεσβεύοντας ως

απαραίτητη την προώθηση των πρώτων για την επίτευξη της δεύτερης. (Μαλούτας & Οικονόμου, 1988)

Ιστορική αναδρομή

Η αρχική συγκρότηση του κράτους πρόνοιας εντοπίζεται στην Αγγλία και στην Γερμανία στη διάρκεια του 19ου αιώνα. Στο διάστημα του μεσοπολέμου τα παραδείγματα της Αγγλίας και της Γερμανίας επεκτείνονται και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που συγκροτούνται κράτη πρόνοιας σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ιστορικές και πολιτισμικές καταβολές. Στις ΗΠΑ η κρίση του 1930 αποτελεί ορόσημο για την κοινωνική πολιτική. (Στασινοπούλου, 2006) Η έννοια του κοινωνικού κράτους εδραιώθηκε την περίοδο 1930-70 και θεμελιώθηκε σε κρατικές παρεμβάσεις που αποσκοπούσαν στην καταπολέμηση των κοινωνικών κινδύνων. Από τη δεκαετία του 1980, το κοινωνικό κράτος έγινε αντικείμενο οξείας κριτικής, ως εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη. (Σακελλαρόπουλος, 2008)

Μοντέλα κράτους πρόνοιας

Ιδιαίτερη θέση στη βιβλιογραφία κατέχει η κατηγοριοποίηση, με κριτήριο τις σχέσεις μεταξύ κράτους, αγοράς και οικογένειας και δείκτη την από-εμπνευματοποίηση της εργασίας. (Esping Andersen, 1990)

Διακρίνουμε τρεις τύπους προνοιακού καθεστώτος:

α) το φιλελεύθερο μοντέλο που χαρακτηρίζεται από την κοινωνική αρωγή του ελέγχου εισοδήματος, μεταβιβάσεις και συστήματα κοινωνικής ασφάλισης περιορισμένης κλίμακας. Τα κλασικά παραδείγματα είναι οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Αυστραλία. Στα μειονεκτήματα του μοντέλου περιλαμβάνονται, η επέκταση θέσεων χαμηλής ειδίκευσης και αμοιβής, η εμπνευματοποίηση της εργασίας, η ιδιωτικοποίηση μέρους του κράτους πρόνοιας.

β) Το συντηρητικό μοντέλο το οποίο συνδέεται με τις σύγχρονες μορφές του κορπορατισμού. Κύριο μέλημα αυτού του μοντέλου είναι η διαφοροποίηση μεταξύ κοινωνικών ομάδων και η απονομή προνομίων μέσω διαφορετικών ρυθμίσεων, με κριτήρια την κοινωνική τάξη και την κοινωνική θέση. Χώρες στις οποίες συναντάται το μοντέλο είναι οι Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία και Ιταλία. Το μοντέλο αυτό προσφέρει παθητική μορφή παροχών με αποτέλεσμα την κρατική εξάρτηση, την έλλειψη κινήτρων και την ύπαρξη αντικινήτρων απασχόλησης σε περιπτώσεις όπως η ένταξη γυναικών στην αγορά εργασίας. Χαρακτηρίζεται από γραφειοκρατική ακαμψία και απροθυμία μεταρρυθμίσεων στην αγορά.

γ) το κοινωνικο-δημοκρατικό μοντέλο στο οποίο η καθολική κάλυψη και η απο-εμπνευματοποίηση επεκτείνεται στα μεσαία στρώματα. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται διευρυμένη απο-εμπνευματοποίηση μαζί με τη δυνατότητα εξατομίκευσης των παροχών στα επιθυμητά από τους πολίτες επίπεδα. Το μοντέλο αυτό συναντάται στις Σκανδιναβικές χώρες. Η κριτική του συνίσταται στα προβλήματα κόστους παροχών και δημιουργίας θέσεων εργασίας, στην ανομοιομορφία παροχών σε πλούσιες και φτωχές κοινότητες και στη δυσκολία υιοθέτησης του από άλλα κράτη.

Νότιο μοντέλο κράτους πρόνοιας

Επειδή οι προτεινόμενες τυπολογίες, αναφέρονται στα κράτη της Βόρειας Ευρώπης προτείνεται ένα τέταρτο μοντέλο το οποίο αναφέρεται στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου με την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία να συμμετέχουν σε αυτό. Το νότιο μοντέλο περιλαμβάνει στοιχεία από το μοντέλο του Bismark (ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον τομέα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας) και στοιχεία από το μοντέλο του Beveridge (σε ότι αφορά τον τομέα της υγείας). (Ferrera, 1996)

Οι χώρες αυτές παρουσιάζουν κοινά θεσμικά χαρακτηριστικά (Μακαρώνης & Παλουκτσή, 2009) όπως:

A. Περιβάλλον

Στις χώρες αυτές υπάρχει εθνική ομοιογένεια και συνοχή, πλην της Ισπανίας (Βάσκοι), καθώς επίσης και θρησκευτική ομοιογένεια άνω του 94%, με επικρατούσα θρησκεία τον χριστιανισμό. Πρέπει να αναφερθεί η έντονη συμβολή του θρησκευματος στην εξέλιξη πολιτικών γεγονότων και στη διαμόρφωση κοινωνικών δομών και αξιών.

Στα κράτη αυτά παρατηρείται καθυστέρηση στην εκβιομηχάνιση τους, διπολισμός μεταξύ πλούσιου Βορρά και φτωχού Νότου, ένταση αστικοποίησης, συρρίκνωση αγροτικού τομέα και ανάπτυξη βιομηχανικών κέντρων. Όσο αφορά το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ, παρατηρείται σύγκλιση Ελλάδας-Πορτογαλίας ως φτωχότερα κράτη και Ισπανίας-Ιταλίας ως ισχυρότερες οικονομίες. Στόχευση και των τεσσάρων κρατών, αποτέλεσε η συμμετοχή τους σε υπερεθνικούς οργανισμούς όπως το NATO και η ΕΟΚ. Η πολιτική ιστορία των χωρών αυτών, χαρακτηρίζεται από μακρές περιόδους ηγεμονίας απολυταρχικών καθεστώτων, όπου συμμετοχοί διακυβέρνησης ήταν συνδικάτα και συντεχνίες, από περιόδους αστάθειας, σκάνδαλα και εμφυλίου. (διαγράμματα 3-4 και πίνακας 1)

Τέλος αναφέρεται η μετανάστευση ως κοινό φαινόμενο, όπου μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο τα κράτη αυτά εξήγαγαν μετανάστες, ενώ σήμερα αποτελούν πύλες εισροής μεταναστών από φτωχότερα κράτη. (διάγραμμα 5)

B. Εισοδηματικές μεταβιβάσεις

Οι χώρες του νοτιο-ευρωπαϊκού μοντέλου, συνιστούν ακραία εκδοχή του «επίδοματοκεντρικού μοντέλου», ηπειρωτικής Ευρώπης με προνοιακή πολιτική βασισμένη σε χρηματικές παροχές, που εμπίπτουν στη βισμαρκιανή λογική και διανέμονται από ένα κατακερματισμένο προνοιακό σύστημα. Η προστασία που παρέχεται αγγίζει τα όρια του διπολισμού, από τη μια παρέχονται παροχές σε στρώματα του πυρήνα του εργατικού δυναμικού, από την άλλη παρέχεται πενιχρή επιδότηση σε εκείνους που βρίσκονται σε μη επίσημη ή μη θεσμοθετημένη εργασία. Στις χώρες αυτές δεν υφίσταται εθνικό πρόγραμμα ελάχιστου εισοδήματος για άτομα και οικογένειες με ανεπαρκείς πόρους, αν και παρουσιάζεται μια κινητικότητα προ την κατεύθυνση αυτή. (Διαγράμματα 6,7)

Γ. Προστασία από κινδύνους

Οι χώρες του νοτιο-ευρωπαϊκού μοντέλου, δεν κατανέμουν ισόρροπα την προστασία σε όλο το φάσμα των κινδύνων, αλλά και μεταξύ των διαφόρων λειτουργιών της κοινωνικής πολιτικής. Το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών δαπανών το καταλαμβάνουν οι συντάξεις, οι παροχές και οι υπηρεσίες προς την οικογένεια είναι ελλιπείς, τα ποσοστά ιδιοκατοίκησης είναι χαμηλά ως αποτέλεσμα ελλιπούς στεγαστικής πολιτικής. Η έλλειψη ή η απουσία κοινωνικής πολιτικής υποκαθίσταται από ισχυρούς οικογενειακούς και φιλικούς δεσμούς που λειτουργούν ως «πρωταρχικό κοινωνικό δίκτυο ασφαλείας». (Διάγραμμα 8)

Δ. Υγειονομική περίθαλψη

Η παροχή υγειονομικής περίθαλψης χαρακτηρίζεται από καθολικότητα μέσω ενός θεσμοθετημένου Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ), εμπνευσμένο από το βρετανικό μοντέλο, το οποίο πέραν της Ιταλίας αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα ολοκλήρωσης.

Ε. Διείσδυση Κράτους

Θα περίμενε κανείς πως η εγκαθίδρυση του Ε.Σ.Υ. στις χώρες του νοτιο-ευρωπαϊκού μοντέλου, να εκτοπίσει την ιδιωτική παροχή από τον τομέα της υγείας. Αντίθετα αναπτύχθηκε μια ιδιαίτερη διαπλοκή του δηmosίου με τον ιδιωτικό τομέα, συχνά με μεγάλο όφελος για τον τελευταίο.

Ζ. Θεσμική ευνοιοκρατία

Στα κράτη της νότιας Ευρώπης παρατηρείται σε έκταση το φαινόμενο της «θεσμικής ευνοιοκρατίας», σχηματίζοντας σύνθετους μηχανισμούς ««πατρωνίας»» για τη διανομή των χρηματικών επιδοτήσεων. Ο βαθμός διείσδυσης του κράτους στους θεσμούς κοινωνικής προστασίας είναι χαμηλός ενώ οι κρατικοί θεσμοί στις χώρες αυτές είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε κομματικές πιέσεις.

Η. Αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα

Στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου παρατηρείται χαμηλή αποδοτικότητα των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα και των δημοσίων υπαλλήλων που οφείλεται στον ελλιπή βαθμό επαγγελματισμού τους, καθώς και στις μεθόδους προσλήψεων και οργάνωσης της εργασίας του διοικητικού μηχανισμού. (διάγραμμα 9)

Θ. Χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής έχει ως γνώρισμα την ανομοιόμορφη κατανομή βαρών στις διάφορες επαγγελματικές ομάδες, λόγω ανομοιογένειας του θεσμικού πλαισίου, εκτεταμένης παραοικονομίας και φοροδιαφυγής, με συνέπειες για το κοινωνικό κράτος και τη χρηματοδότηση του.

Ι. Πρόσθετα κοινωνικά στοιχεία

Ορισμένα κοινά κοινωνικά στοιχεία του νότου είναι η αποσύνθεση των κοινωνικών αξιών και δεσμών και η γεωγραφική πόλωση λόγω της έξαρσης του φαινομένου της αστυφιλίας, που έχει σαν αποτέλεσμα την ερήμωση της υπαίθρου. Το εθελοντικό κίνημα πλην της εκκλησίας είναι αποδυναμωμένο, στον αντίποδα όμως υπάρχει η ανάπτυξη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με τη προτροπή και την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράγοντες του κράτους πρόνοιας που συνέβαλαν στην οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Το κράτος πρόνοιας στην Ελλάδα συνέβαλε σε κάποιο βαθμό στην οικονομική κρίση μέσω δύο βασικών του συστημάτων: του ασφαλιστικού συστήματος και του συστήματος υγείας. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού συνταξιοδοτικού προβλήματος είναι η ύπαρξη διαχρονικών ανισοτήτων αναφορικά με τις κατά κεφαλή παροχές και εισφορές των συνταξιούχων. (Νικολόπουλος & Υφαντόπουλος, 2010) Ο μεγάλος αριθμός των ασφαλιστικών φορέων που αναπτύχθηκε δημιούργησε σημαντικές διαφοροποιήσεις στο ασφαλιστικό σύστημα ως προς τα έσοδα και τις παροχές, τα όρια συνταξιοδότησης και την ευκολία εξόδου από τον εργασιακό βίο. Η έλλειψη αναλογιστικών μελετών από την πλευρά των ασφαλιστικών φορέων οδήγησε στη δημιουργία ελλειμμάτων και προβλημάτων μακροχρόνιας οικονομικής βιωσιμότητας των κλάδων σύνταξης, υγείας και πρόνοιας. Η έλλειψη προοπτικής, εποπτείας και συντονισμού σε συνδυασμό με τη γραφειοκρατία και την έλλειψη ουσιαστικής βούλησης από την πλευρά των εποπτευόμενων Υπουργείων διέυρυναν τις ανισότητες μεταξύ των Ταμείων, οδηγώντας σε ουσιαστικό κατακερματισμό του συστήματος. (Νικολόπουλος & Υφαντόπουλος, 2010)

Η μεγάλη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας την περίοδο πριν την κρίση οδήγησε στην αύξηση της κοινωνικής δαπάνης (σύμφωνα με τη Eurostat, από 23,6% το 2004 σε 26% το 2008), το μεγαλύτερο μέρος της οποίας αφορά τις συντάξεις. Οι συντάξεις προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στο 21% του ΑΕΠ το 2014 και στο 21,4% το 2060, όταν τα αντίστοιχα ποσά για την ΕΕ είναι 12,3% και 12,5% αντίστοιχα. Το ασφαλιστικό σύστημα είναι πελατειακό, αφού η κατανομή πόρων γίνεται βάση της πολιτικής ισχύς κάθε κοινωνικής ομάδας και παρόλο που βασίζεται στην αλληλεγγύη των γενεών και επομένως θα έπρεπε να είναι σε μεγάλο βαθμό αυτοχρηματοδοτούμενο εντούτοις εμφανίζει ελλείμματα και επιχορηγείται από τον κρατικό προϋπολογισμό και κοινωνικούς πόρους. (Matsaganis, 2011) Το σημαντικότερο όμως είναι πως η Ελλάδα έχει μεγάλο πληθυσμιακό πρόβλημα. Πολύ μικρές ομάδες πληθυσμού που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας, καλούνται να συντηρήσουν μεγάλες ομάδες ηλικιωμένων. (Esping-Andersen, 2006) Η Πράσινη Βίβλος της ΕΕ έχει ως βασική κατεύθυνση την «προσαρμογή της εκάστοτε ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής», από τα κράτη μέλη στην άσκηση της συνταξιοδοτικής πολιτικής. (Ρόμππολης, 2012)

Η δαπάνη υγείας στην Ελλάδα σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ ανήλθε σε 9,6% του ΑΕΠ για το 2007, έναντι 9% του ΑΕΠ που ήταν ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ. Στην Ελλάδα κύρια πηγή χρηματοδότησης των δαπανών υγείας σε ποσοστό 62%-63% είναι το δημόσιο, για το 2007, ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 72,8%. Υψηλή η φαρμακευτική δαπάνη για εξωνοσοκομειακή περίθαλψη στην Ελλάδα, η οποία με βάση την ΕΣΥΕ

για το 2009 ανήλθε σε 5,1 δις ευρώ ποσό που αντιστοιχεί στο 2% του ΑΕΠ. Αν υπολογιστεί και το 1,3 δις της νοσοκομειακής δαπάνης το ποσό φτάνει στα 6,4 δις. Το φάρμακο στην Ελλάδα αποτελεί ουσιαστικά κοινωνικό αγαθό, αφού η συνολική δαπάνη καλύπτεται κυρίως από το δημόσιο που για το 2007 έφτασε στο 94% της συνολικής δαπάνης για φάρμακα. (Σαχινίδης, 2010)

Παθογένειες του εθνικού συστήματος υγείας, όπως διαφθορά, υψηλά χρέη νοσοκομείων, αδιαφάνεια στις προμήθειες, φακελάκι, μεγάλη λίστα αναμονής και χαμηλή παροχή υπηρεσιών στα δημόσια νοσοκομεία, δεν έχουν αντιμετωπιστεί και έχουν υψηλό κόστος. Ο τεράστιος όγκος των εργαστηριακών εξετάσεων που ζητείται, χρησιμοποιεί πανάκριβη βιοϊατρική τεχνολογία, επιβαρύνοντας τα ασφαλιστικά ταμεία. Ο αριθμός των γιατρών στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλός, γιατί ποτέ δεν έγινε έρευνα αγοράς για να αξιολογηθούν οι πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας. (Σαχινίδης, 2010)

Ο νόμος 3655/2008 μειώνει τα ασφαλιστικά σε 13 αποτελεί μια προσπάθεια εγκαθίδρυσης ενός ανταποδοτικού συνταξιοδοτικού συστήματος, με αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης. Η ηλεκτρονική συνταγογράφηση, η χρήση γενόσημων φαρμάκων, η αλλαγή του νόμου για τις προμήθειες των δημόσιων νοσοκομείων, η δημιουργία του ΕΟΠΥΥ, η απογραφή των συνταξιούχων όλων των ασφαλιστικών, αποτελούν μερικά από τα μέτρα που εφαρμόζει η κυβέρνηση για τη μείωση των κοινωνικών δαπανών. (διάγραμμα 10) Στην Πορτογαλία μειώθηκαν 25% τα οικογενειακά επιδόματα, στην Ιταλία μειώθηκαν τα προνοιακά βοηθήματα, ενώ στην Ισπανία καταργήθηκε το επίδομα τοκετού. (Βήμα, 2011)

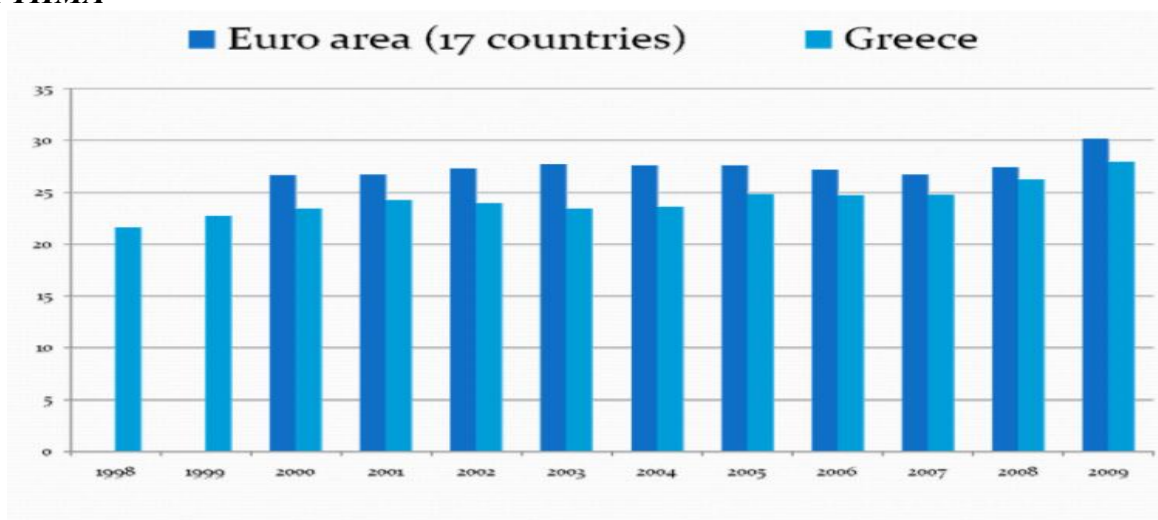
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πριν τρία χρόνια η Ελλάδα εισήλθε σε φάση βαθιάς ύφεσης από την οποία προσπαθεί να ανακάμψει. Οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις περιορίστηκαν σημαντικά. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ διογκώθηκε σημαντικά και το κράτος στηρίζεται σε έκτακτες δανειακές εισφορές από επίσημους φορείς για να χρηματοδοτήσει κοινωνικές δαπάνες, μισθούς και δημοσιονομικό έλλειμμα. Η οικονομική κρίση και η ύφεση, η μείωση των μισθών, η αύξηση της ανεργίας, η γήρανση του πληθυσμού, η εισφοροδιαφυγή περισφίγγουν δραματικά την οικονομική κατάσταση του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα και στις υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού νότου. (διάγραμμα 11, Πίνακες 2-3-4). Σε τέτοιες περιόδους κρίσης, κρίνεται αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός του κράτους πρόνοιας. Η αναζήτηση πιο αποτελεσματικών και δίκαιων φορολογικών συστημάτων που θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν το κόστος της κοινωνικής πρόνοιας, η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στους τομείς πρόνοιας, η διασύνδεση της κοινωνικής πρόνοιας με την αγορά εργασίας και τη δια βίου εργασιακή εκπαίδευση, θα πρέπει να αποτελούν στόχους των εκάστοτε κυβερνήσεων.

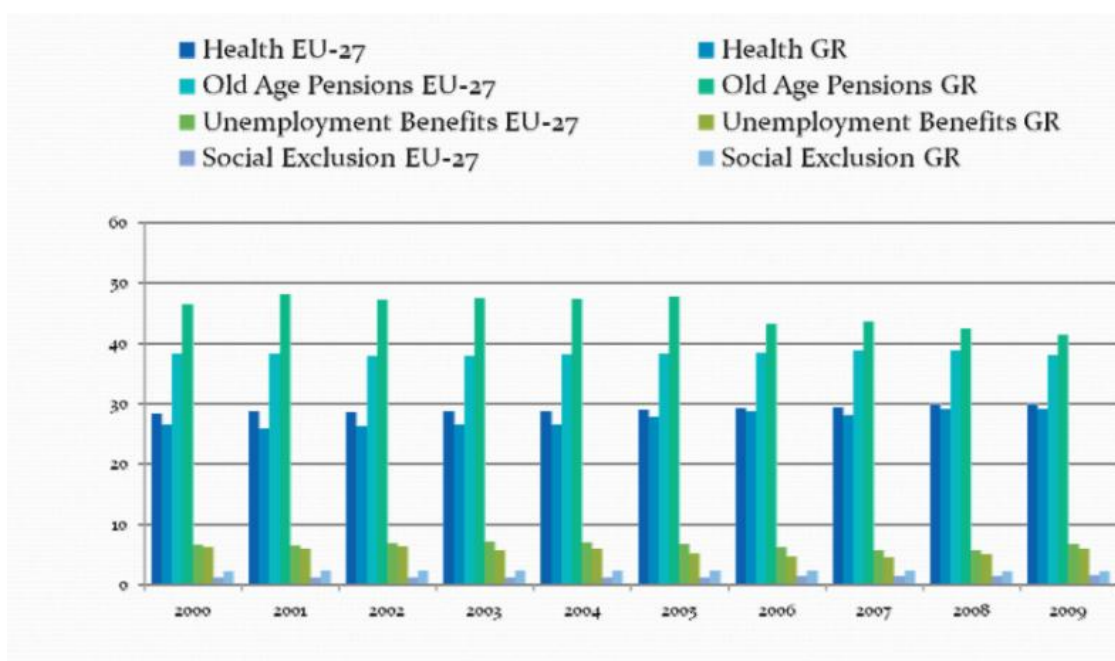
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Castles, F. & Michell, D., 1990. *Three worlds of welfare capitalism or foyer? The Australian National University*. Canberra: Australian National University.
- Esping Andersen, G., 1990. *The tree words of welfare capitalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, G., 2006. *Γιατί Χρειαζόμαστε Ένα Νέο Κοινωνικό Κράτος*. Αθήνα: Διόνικος.
- Ferrera, M., 1996. The Southern Model of welfare in social Europe. *Journal of European Social Policy*, 6(1), pp. 17-37.
- Furniss, N. & Tilton, T., 1977. *The case of the welfare state*. Bloomington: Indiana University Press.
- Matsaganis, M., 2011. The welfare state and the crisis: the case of Greece. *Journal of European Social Policy*, 21(5), pp. 501-512.
- Midgley, J., 1997. *Social welfare in global context*. London: Sage.
- Titmuss, R., 1974. *Social Policy: An Introduction*. London: Pan-then Books.
- Βερναδάκης, Χ., 2009. *ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ*. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.vernardakis.gr/uplmed/100_notes%20koinonikok ratos.pdf [Πρόσβαση 27 12 2012].
- Βήμα, Τ., 2011. *Η κρίση απειλεί το κράτος πρόνοιας*. [Ηλεκτρονικό] http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=436702#.Tv3mEs1_wi4.blogger [Πρόσβαση 3 12 2012].
- Δικαίος Κ, Χλέτσος Μ. Πολιτική Υγείας. Κοινωνική Πολιτική. ΕΑΠ, Πάτρα. Β τόμος
- Δίκαιος, Κ. & Χλέτσος, Μ., 1999. *Υπηρεσίες Υγείας/ Νοσοκομείο Ιδιωτικές και Προκλήσεις*. Πάτρα: s.n.
- Κατρούγκαλος, Γ., 2004. *Θεσμοί και συστήματα κοινωνικής προστασίας στο σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σακκούλας Αντώνης.
- Λιαρόπουλος, Λ., 2007. *Οργάνωση Υπηρεσιών και Συστημάτων Υγείας*. Αθήνα: Βήμα.
- Μακαρώνης, Ν. & Παλουκτσή, Β., 2009. *Πτυχιακή εργασία*. [Ηλεκτρονικό] [Πρόσβαση 22 12 2012].
- Μαλούτσας, Θ. & Οικονόμου, Δ., 1988. *Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα. Χωρικές και τομεακές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εξάντας.
- Ματσαγκάνης, Μ., 2011. *Ηκοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς*. Αθήνα: Κριτική.
- Μπαμπανάνης, Σ., 2012. *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας*. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.ekke.gr/images/PDF/Social_portrait_2012.pdf [Πρόσβαση 27 12 2012].
- Νικολόπουλος, Κ. & Υφαντόπουλος, Γ., 2010. *Η ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*, pp. 171-196.
- Ρόμπολης, Σ., 2012. *Τα Νέα*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.tanea.gr/gnomes/?aid=4673854> [Πρόσβαση 23 12 2012].
- Σακελλαρόπουλος, Θ., 2008. Το κοινωνικό κράτος σε ιστορική προοπτική. *Βήμα Ιδεών*, 7 11.
- Σαχινίδης, Φ., 2010. *Υπουργείο Οικονομικών*. [Ηλεκτρονικό] <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/39ebf1b1127845e7b7b42df953964cb5> [Πρόσβαση 5 1 2013].
- Στασινοπούλου, Ο., 1997. *Κράτος πρόνοιας*. Αθήνα: Gutenberg-Γιώργος και Κώστας Δαρδανός.
- Στασινοπούλου, Ο., 2006. *ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Χάραρης, Μ., 2012. *Το κοινωνικό κράτος σε περίοδο κρίσης*. [Ηλεκτρονικό] Available at: www.tovima.gr/opinions/article/?aid=483220 [Πρόσβαση 27 12 2012].

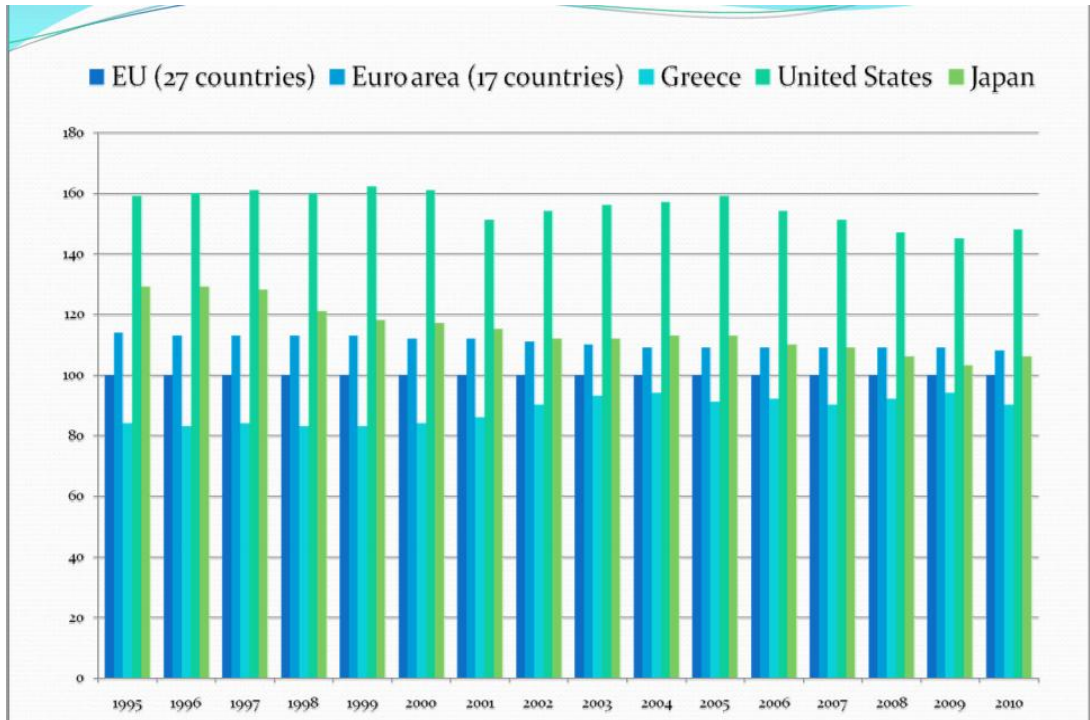
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

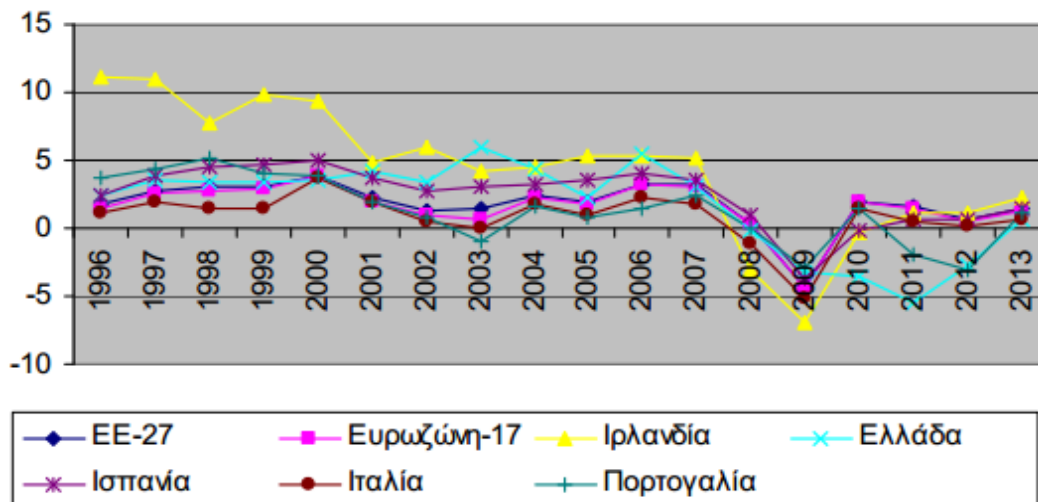
Διάγραμμα 1: ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΗΜΕΡΑ; ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ
 Πηγή: ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΛΕΤΣΟΣ

Διάγραμμα 2: ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
 Πηγή: ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΛΕΤΣΟΣ

Διάγραμμα 3: ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ
Πηγή: ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΛΕΤΣΟΣ

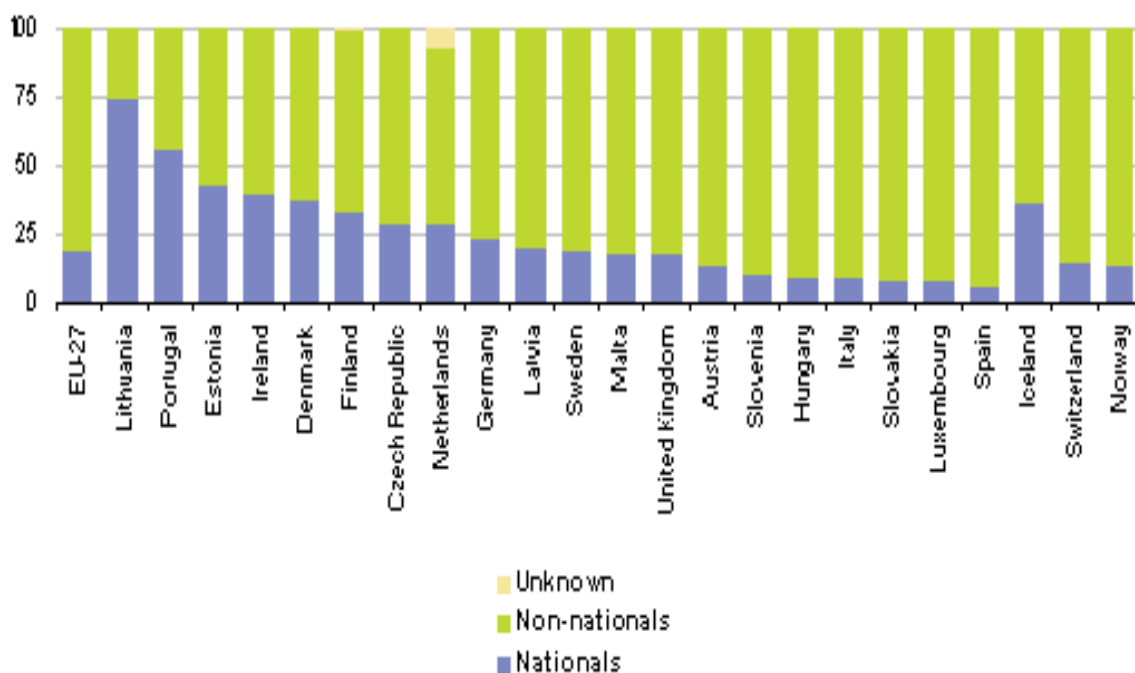

διάγραμμα 4: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΓΕΝΘΥΝΣΗΣ ΑΕΠ
Πηγή: EUROSTAT

Πίνακας 1: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΡΙΜΗΝΟ ΤΟΥ 2012 ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΕΠ

Ελλάδα	150,3%
Ιταλία	126,1%
Πορτογαλία	117,5%
Ισπανία	76%

Πηγή: EUROSTAT

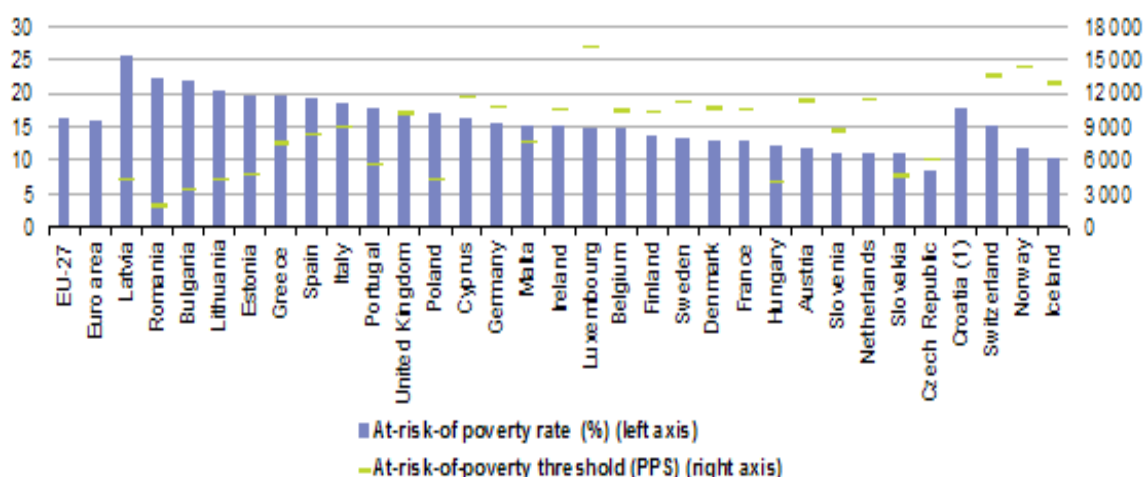

(1) Data for Belgium, Bulgaria, Greece, Cyprus, France, Poland and Romania, not available.

Source: Eurostat (online data code: migr_imm1ctz)

διάγραμμα 5: ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΩΝ ΥΠΗΚΟΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΥΠΗΚΟΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, 2009 (1)
(%) png

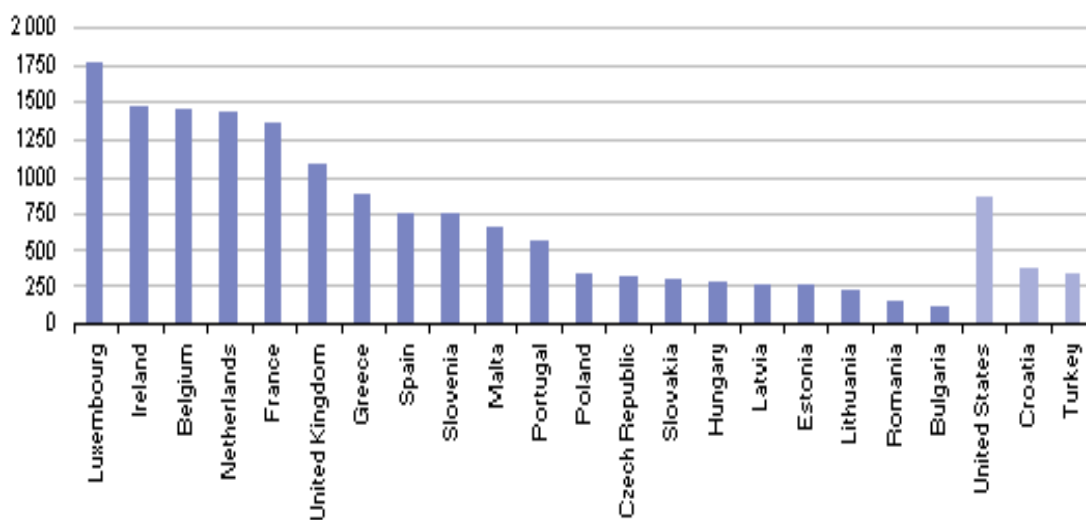
Πηγή: EUROSTAT

(1) At-risk-of-poverty threshold, not available.

διάγραμμα 6: ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΩΦΛΙ, 2009

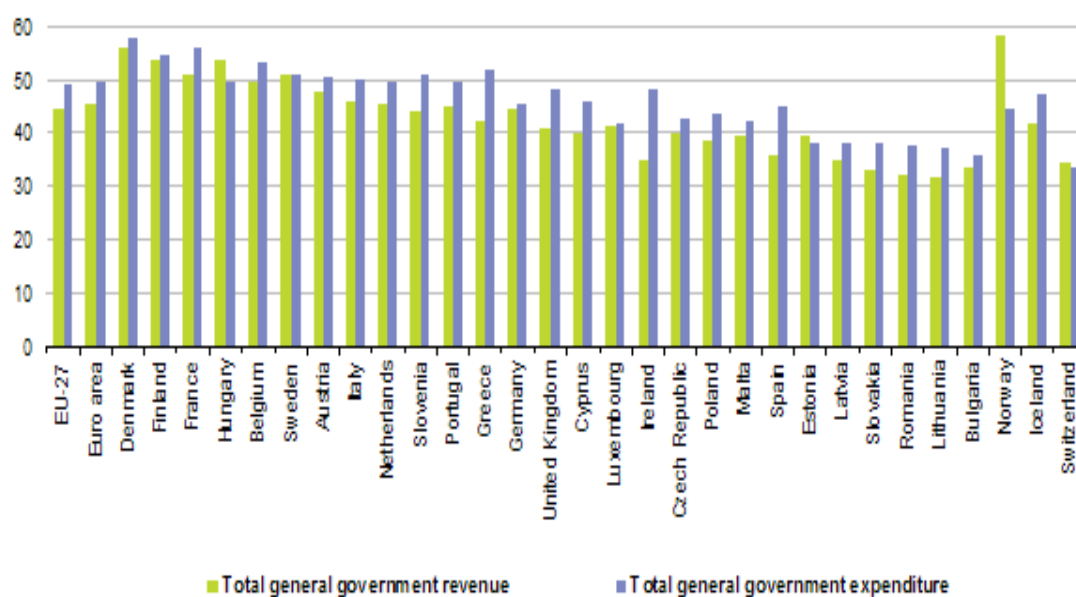
Πηγή: EUROSTAT

(1) Member States not shown: not applicable.

Source: Eurostat (online data code: earn_mw_cur)

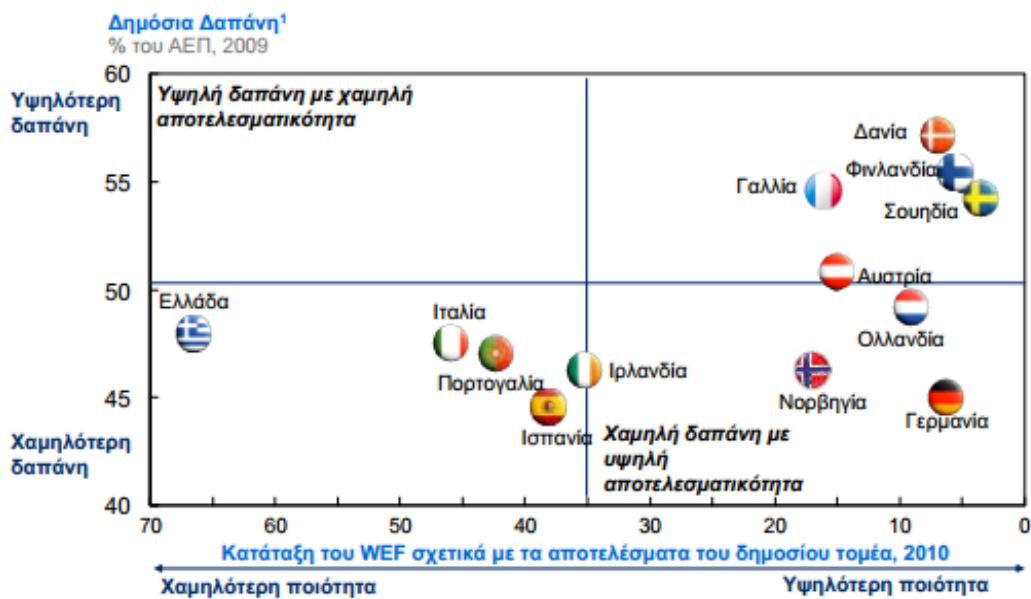
διάγραμμα 7: ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΜΙΣΘΟΣ (1) (ΣΕ ΕΥΡΩ ΑΝΑ ΜΗΝΑ, ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΙΟΥΛΙΟΥ 2011)
Πηγή: EUROSTAT

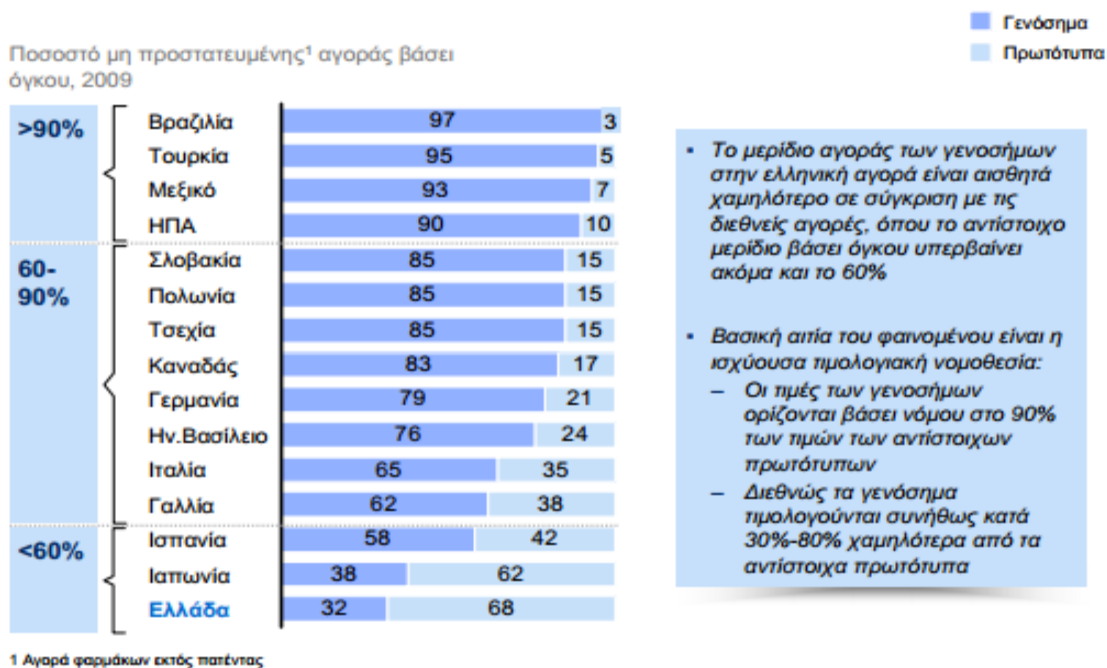
(1) Data ranked in descending order according to the average of total revenue and expenditure; data extracted on 22.10.2012.

Source: Eurostat (online data code: gov_a_main)

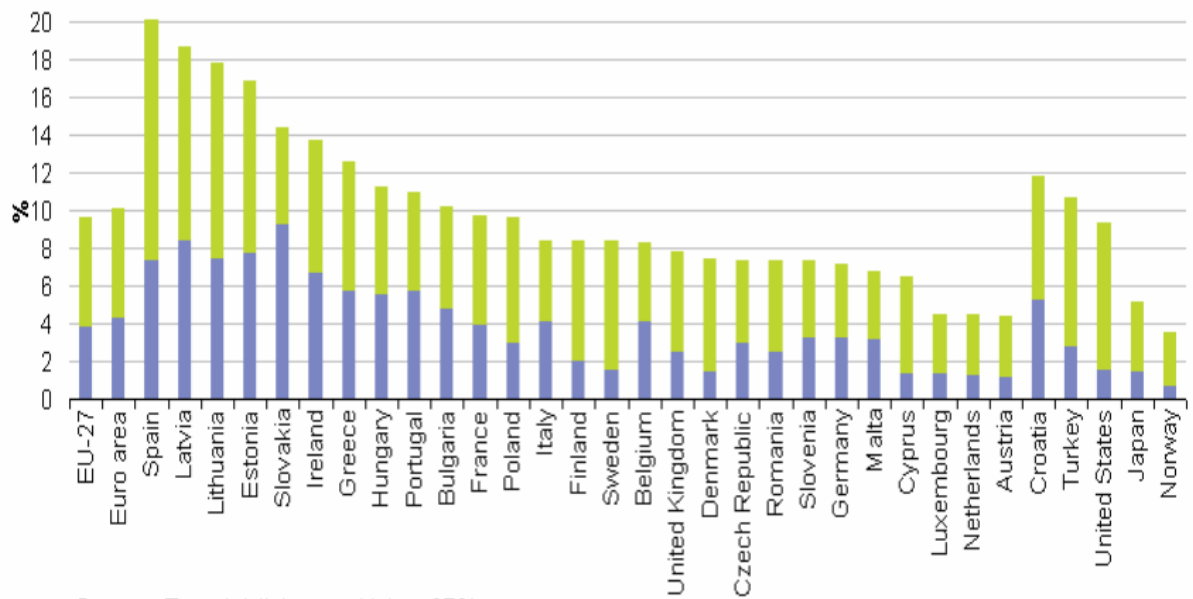
διάγραμμα 8: ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, 2011 (1) (% του ΑΕΠ)
Πηγή: EUROSTAT

διάγραμμα 9: ΔΑΠΑΝΗΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
Πηγή: ΟΟΣΑ

διάγραμμα 10: ΧΑΜΗΛΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΟΣΗΜΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ
Πηγή: IMS HEALTH

Source: Eurostat (tsiem and tsisco070)

(1) 2009

■ Unemployed less than 12 months

■ Long-term unemployment

διάγραμμα 11: ΤΙ ΜΑΣ ΛΕΝΕ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ
Πηγή: EUROSTAT

Πίνακας 2: ΤΙ ΜΑΣ ΛΕΝΕ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

	Youth unemployment rate				Youth unemployment ratio		
	2008	2009	2010	Q3-2011 (1)	2008	2009	2010
EU-27	15.8	20.1	21.1	21.6	6.9	8.7	9.0
Euro area	16.0	20.2	20.9	20.9	6.9	8.7	8.7
Belgium	18.0	21.9	22.4	20.5	6.0	7.1	7.3
Bulgaria	12.7	16.2	23.2	25.4	3.8	4.8	6.7
Czech Republic	9.9	16.6	18.3	18.0	3.1	5.3	5.7
Denmark	7.6	11.2	13.8	14.7	5.5	8.0	9.3
Germany	10.6	11.2	9.9	8.6	5.5	5.8	5.1
Estonia	12.0	27.5	32.9	21.8	5.0	11.0	12.6
Ireland	13.3	24.4	27.8	29.9	6.7	11.3	11.6
Greece	22.1	25.8	32.9	45.8	6.7	8.0	10.0
Spain	24.6	37.8	41.6	47.8	11.7	17.1	17.8
France	19.3	23.9	23.7	22.8	7.2	9.2	8.9
Italy	21.3	25.4	27.8	28.2	6.6	7.4	7.9
Cyprus	8.8	14.0	17.2	23.1	3.8	5.7	6.8
Latvia	13.1	33.6	34.5	29.9	5.6	14.0	13.9
Lithuania	13.4	29.2	35.1	31.1	4.1	8.9	10.4
Luxembourg	17.3	16.5	15.6	15.3	5.2	5.5	3.5
Hungary	19.9	26.5	26.6	26.1	5.0	6.5	6.6
Malta	11.8	14.4	13.1	14.0	6.4	7.4	6.7
Netherlands (2)	6.3	7.7	8.7	7.6	3.9	4.8	6.0
Austria	8.0	10.0	8.8	7.3	4.9	6.0	5.2
Poland	17.3	20.6	23.7	26.0	5.7	7.0	8.2
Portugal	20.2	24.8	27.7	29.9	6.8	7.9	8.2
Romania	18.6	20.8	22.1	23.4	5.7	6.4	6.9
Slovenia	10.4	13.6	14.7	15.2	4.5	5.6	5.9
Slovakia	19.0	27.3	33.6	33.7	6.2	8.6	10.4
Finland	16.5	21.5	21.4	19.9	8.8	10.9	10.6
Sweden	20.2	25.0	25.2	22.3	10.7	12.8	13.0
United Kingdom	15.0	19.1	19.6	21.8	9.2	11.4	11.6
Norway	7.2	8.9	8.9	8.8	4.6	5.3	5.3
Croatia	21.9	25.0	32.5	34.5	7.6	8.6	11.2
Turkey	18.4	22.7	19.7	17.0	6.9	8.5	7.4
Japan	7.3	9.1	9.3		:	:	:
United States	12.8	17.6	18.4	17.5	:	:	:

Πηγή: EUROSTAT

Πίνακας 3: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ, 2000-2011 (%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	8.7	8.5	8.9	9.0	9.1	9.0	8.2	7.2	7.1	9.0	9.7	9.7
Euro area	8.5	8.1	8.4	8.8	9.0	9.1	8.5	7.6	7.6	9.6	10.1	10.2
Belgium	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.5	8.3	7.5	7.0	7.9	8.3	7.2
Bulgaria	16.4	19.5	18.2	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8	10.2	11.2
Czech Republic	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.2	5.3	4.4	6.7	7.3	6.7
Denmark	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.8	3.9	3.8	3.3	6.0	7.4	7.6
Germany	7.5	7.6	8.4	9.3	9.8	11.2	10.3	8.7	7.5	7.8	7.1	5.9
Estonia	13.6	12.6	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.7	5.5	13.8	16.9	12.5
Ireland	4.2	3.9	4.5	4.6	4.5	4.4	4.5	4.6	6.3	11.9	13.7	14.4
Greece	11.2	10.7	10.3	9.7	10.5	9.9	8.9	8.3	7.7	9.5	12.6	17.7
Spain	11.1	10.3	11.1	11.1	10.6	9.2	8.5	8.3	11.3	18.0	20.1	21.7
France	9.0	8.3	8.6	9.0	9.3	9.3	9.2	8.4	7.8	9.5	9.7	9.7
Italy	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0	7.7	6.8	6.1	6.7	7.8	8.4	8.4
Cyprus	4.9	3.8	3.6	4.1	4.7	5.3	4.6	4.0	3.6	5.3	6.5	7.8
Latvia	13.7	12.9	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8	6.0	7.5	17.1	18.7	15.4
Lithuania	16.4	16.5	13.5	12.5	11.4	8.3	5.6	4.3	5.8	13.7	17.8	15.4
Luxembourg	2.2	1.9	2.6	3.8	5.0	4.6	4.6	4.2	4.9	5.1	4.5	4.8
Hungary	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.2	7.5	7.4	7.8	10.0	11.2	10.9
Malta	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.2	7.1	6.4	5.9	7.0	6.8	6.5
Netherlands	3.1	2.5	3.1	4.2	5.1	5.3	4.4	3.6	3.1	3.7	4.5	4.4
Austria	3.6	3.6	4.2	4.3	4.9	5.2	4.8	4.4	3.8	4.8	4.4	4.2
Poland	16.1	18.3	20.0	19.7	19.0	17.8	13.9	9.6	7.1	8.2	9.6	9.7
Portugal	4.0	4.1	5.1	6.4	6.7	7.7	7.8	8.1	7.7	9.6	11.0	12.9
Romania	7.3	6.8	8.6	7.0	8.1	7.2	7.3	6.4	5.8	6.9	7.3	7.4
Slovenia	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.5	6.0	4.9	4.4	5.9	7.3	8.2
Slovakia	18.8	19.3	18.7	17.6	18.2	16.3	13.4	11.1	9.5	12.0	14.4	13.5
Finland	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4	7.7	6.9	6.4	8.2	8.4	7.8
Sweden (1)	5.6	5.8	6.0	6.6	7.4	7.7	7.1	6.1	6.2	8.3	8.4	7.5
United Kingdom	5.4	5.0	5.1	5.0	4.7	4.8	5.4	5.3	5.6	7.6	7.8	8.0
Croatia	:	:	14.8	14.2	13.7	12.7	11.2	9.6	8.4	9.1	11.8	13.2
Turkey	:	:	:	:	:	9.2	8.7	8.8	9.7	12.5	10.7	:
Norway	3.2	3.4	3.7	4.2	4.3	4.5	3.4	2.5	2.5	3.1	3.5	3.3
Japan	4.7	5.0	5.4	5.3	4.7	4.4	4.1	3.9	4.0	5.1	5.1	4.6
United States	4.0	4.8	5.8	6.0	5.5	5.1	4.6	4.6	5.8	9.3	9.6	8.9

Πηγή: EUROSTAT

Πίνακας 4: ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΤΟΜΩΝ ΣΕ ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟ 2000-2010

	Persons working part-time			Persons with a second job		
	2000	2005	2010	2000	2005	2010
EU-27	16.2	17.8	19.2	3.9	3.7	3.7
Euro area	15.6	18.6	20.4	2.9	3.1	3.3
Belgium	18.9	22.0	24.0	3.8	3.9	4.1
Bulgaria	:	2.1	2.4	2.6	0.6	0.5
Czech Republic	5.3	4.9	5.9	2.7	2.4	2.2
Denmark	21.3	22.1	26.5	10.9	11.0	8.4
Germany (1)	19.4	24.0	26.2	2.4	3.3	3.6
Estonia	8.1	7.8	11.0	6.3	3.3	5.0
Ireland	16.4	:	22.4	1.8	2.1	2.1
Greece	4.5	5.0	6.4	3.8	2.8	3.1
Spain (2)	7.9	12.4	13.3	1.8	2.6	2.2
France	16.7	17.2	17.8	3.5	2.9	3.4
Italy (2)	8.4	12.8	15.0	1.4	1.6	1.5
Cyprus	8.4	8.9	9.3	5.7	6.1	3.3
Latvia	11.3	8.3	9.7	4.7	5.9	4.3
Lithuania	10.2	7.1	8.1	6.9	5.7	5.1
Luxembourg	10.4	17.4	17.9	1.1	1.8	3.0
Hungary	3.5	4.1	5.8	2.0	1.9	1.8
Malta	6.8	9.6	12.4	4.4	4.5	4.9
Netherlands (3)	41.5	46.1	48.9	5.9	6.2	7.2
Austria (2)	16.3	21.1	25.2	5.5	4.0	4.0
Poland	10.5	10.8	8.3	8.5	7.8	7.3
Portugal	10.9	11.2	11.6	6.2	6.4	6.0
Romania (2)	16.5	10.2	11.0	5.3	3.1	2.7
Slovenia	6.5	9.0	11.4	2.7	3.4	3.7
Slovakia	2.1	2.5	3.9	1.0	1.4	1.2
Finland	12.3	13.7	14.6	3.8	4.0	4.5
Sweden (2)	19.5	24.7	26.4	8.8	7.3	8.4
United Kingdom	25.1	25.2	26.9	4.4	3.7	3.8
Iceland	:	22.2	22.9	17.6	10.8	8.7
Norway	25.8	28.2	28.4	8.0	5.9	8.4
Switzerland	30.5	33.1	35.3	5.9	6.4	6.7
Croatia	:	10.1	9.7	:	3.4	2.7
FYR of Macedonia	:	:	5.9	:	:	2.1
Turkey	:	:	11.7	:	:	2.8

(1) Persons working part-time, break in series between 2000 and 2005.

(2) Break in series between 2000 and 2005.

Πηγή: ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΛΕΤΣΟΣ